

Svar på fullmäktigemotion - anskaffningar hos anknutna enheter, 3.11.2025

Mellersta Österbottens välfärdsområdesstyrelse 18.03.2026 § 55
1051/00.02.01/2025

Beredningen

ekonomidirektör Helinä Saarela, helina.saarela(at)soite.fi

Punkt 1 i fullmäktigemotionen: Högsta förvaltningsdomstolens beslut om upphandlingar hos anknutna enheter, konsekvenserna för Soite

I fullmäktigemotionen 3.11.2025 hänvisas till Högsta domstolens beslut (915/2024) 8.10.2025 gällande upphandlingar hos anknutna enheter (in house). Vanda och Kervo välfärdsområdes upphandling konstaterades vara lagstridig, eftersom Sarastia inte kunde betraktas som en till välfärdsområdet anknuten enhet på grund av bristande bestämmande inflytande. De som har undertecknat fullmäktigemotionen föreslår att Soite omedelbart utreder och konkurrensutsätter eventuella upphandlingar som är lagstridiga på basis av beslutet.

Utifrån specificerande uppgifter om beslutet som fullmäktigemotionen hänvisar till rör det sig inte om ett beslut av Högsta domstolen, utan om ett beslut av högsta förvaltningsdomstolen (915/2024) 8.10.2025 "Ansökan om besvärstillstånd och besvär i ett ärende som gäller offentlig upphandling (stödttjänster för personaladministrationen, ställning som anknuten enhet)". Genom sitt beslut har högsta förvaltningsdomstolen fastställt att marknadsdomstolens tidigare avgörande 15.3.2024 nr 154/2024 fortsätter att gälla. Marknadsdomstolen har ansett att Sarastia Ab inte kan betraktas som en till Vanda och Kervo välfärdsområde anknuten enhet och att det inte heller har förelegat någon annan avgränsning i upphandlingsärendet som avses i 2 kapitlet i lagen om offentlig upphandling.

Rättsläget i fråga om anknutna enheter som är i enlighet med lagen om offentlig upphandling är under förändring i Finland. Ett centralt exempel på det är det ovannämnda beslutet av högsta förvaltningsdomstolen. Som enskilt beslut berör det direkt Sarastia Ab och dess delägare, Vanda och Kervo välfärdsområde. Marknadsdomstolens beslut kan också få konsekvenser för andra delägare i Sarastia Ab som har ingått avtal med Sarastia Ab. Soite är delägare i Sarastia Ab med 6,45 aktier, men Soite har inga gällande avtal med Sarastia Ab. Sålunda medför högsta förvaltningsdomstolens beslut i fråga inga skyldigheter för Soite till exempel i fråga om att inleda nya konkurrensutsättningar.

Under de senaste åren har det fattats även andra beslut gällande anknutna enheter, främst av marknadsdomstolen. Besluten är inte helt jämförbara sinsemellan. Marknadsdomstolen kommer dessutom att fatta nya beslut om besvär över upphandlingar som den

behandlar för närvarande. Rättspraxisen håller sålunda delvis på att förändra det nuvarande rättsläget gällande anknutna enheter.

Statsrådet har berett en reform av lagen om offentlig upphandling. Ett centralt ändringsförslag i regeringens proposition som överlämnades till riksdagen under början av 2026 är att gränsen för minimiandel i anknutna enheter höjs. I regeringens proposition föreslås att kravet är att delägarna innehar minst 10 % av aktierna i en anknuten enhet. Propositionen behandlas i riksdagen våren 2026. Beroende på resultatet av riksdagsbehandlingen klarnar det först då vilka eventuella ändringar som kommer att göras i lagen om offentlig upphandling bland annat gällande regleringen av anknutna enheter. Ikraftträdandet av ändringarna är en separat fråga, särskilt eftersom redan regeringens proposition innehåller förslag på betydande övergångsperioder i fråga om när ändringarna träder i kraft.

Det viktigaste för Soite när det gäller dess anknutna enheter och framtida konkurrensutsättningar är resultatet av reformen av lagen om offentlig upphandling och särskilt eventuella ändringar i regleringen av anknutna enheter samt tidpunkterna för ikraftträdandet jämte övergångsperioder. När riksdagsbehandlingen har avslutats är det ändamålsenligt att dra upp linjerna för avgöranden. Enligt den nu gällande lagen om offentlig upphandling och dess reglering av anknutna enheter har Soite för närvarande ingen grund för att till exempel inleda nya konkurrensutsättningar av tjänster som hittills beställts från anknutna enheter.

Soite har redan under en längre tid gjort en egen preliminär kartläggning av sina anknutna enheter med beaktande av en eventuell skärpt reglering i lagen om offentlig upphandling. Förberedelser pågår i fråga om konkurrensutsättningar av upphandlingar som för närvarande görs hos anknutna enheter. Likaså har anknutna enheter informerat Soite, liksom också sina övriga delägare, om de åtgärder genom vilka de förbereder sig inför en eventuell förändring i upphandlingslagstiftningen.

Punkt 2 i fullmäktigemotionen: en lista över upphandlingar hos anknutna enheter

I motionen begärs att en lista över upphandlingar hos anknutna enheter år 2025 och planerade upphandlingar hos anknutna enheter år 2026 läggs fram för välfärdsområdesfullmäktige, med en motivering för varje enhet om Soites bestämmande inflytande i det aktuella bolaget. Listan finns som bilaga.

Beslutsförslag

Välfärdsområdesstyrelsen beslutar föreslå för välfärdsområdesfullmäktige att den antecknar svaret som utarbetats på motionen för kännedom.

Beslut

Beslutsförslaget godkändes enhälligt.

Ant. ekonomidirektören var närvarande vid sammanträdet för att svara på frågor kring ärendet.